

Raadsvoorstel

Onderwerp	Uitvoeringsplannen aardgasvrij voor Helvoirt en Loyola
Afdeling	Afdeling Ontwikkeling
Datum behandeling in B&W:	21 mei 2024
Datum raadsvergadering	4 juli 2024
Nummer	
Documentnummer	INT/24 - 603194
Zaaknummer	Z23 - 259137

Voorstel

1. Het uitvoeringsplan aardgasvrij Helvoirt vast te stellen.
2. Het uitvoeringsplan aardgasvrij Loyola vast te stellen.

Eerdere besluitvorming

- Transitievisie warmte, 2021
- Coalitieakkoord 2023-2026
- Nota Energie en Klimaat 2023-2030

Inleiding

We gaan in Nederland, en dus ook in de gemeente Vught, op een andere manier dan met aardgas onze huizen en gebouwen verwarmen. Ook gaan we op een andere manier dan met aardgas koken. Dit is afgesproken in het landelijke Klimaatakkoord (2019) om de CO₂-uitstoot te verminderen. Om hier invulling aan te geven is de Transitievisie warmte voor de gemeente Vught in 2021 vastgesteld en is er in 2023 gestart met het opstellen van de uitvoeringsplannen aardgasvrij voor Helvoirt en Loyola. Deze uitvoeringsplannen zijn gemaakt in samenwerking met de energiecoöperaties Huis en Omgeving in Transitie (HOT) en de Vughtse Energietransitie (VET).

Bewoners zijn op succesvolle wijze bereikt, betrokken en gemobiliseerd om deze uitvoeringsplannen mee op te stellen en de komende jaren ook mee uit te voeren. In Helvoirt is deze betrokkenheid en mobilisatie onder andere gerealiseerd via het Burgerberaad G1000Helvoirt en in Loyola is betrokkenheid en mobilisatie gerealiseerd door buurtbijeenkomsten te organiseren en door een combinatie van digitale en reguliere energieadviezen aan te bieden. Met als resultaat de Werkgroep aardgasvrij Helvoirt en ook in Loyola een werkgroep met bewoners. De bewoners van Helvoirt en Loyola willen in hun eigen buurt medebewoners helpen en de warmtetransitie versnellen.

We volgden de landelijke richtlijn van het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) voor de inhoud en opzet van de uitvoeringsplannen aardgasvrij. Naast een uitgebreide context van het dorp Helvoirt en de wijk Loyola en de technische achtergrond van de warmteoplossing, staat met name het concrete plan van aanpak voor de komende jaren centraal in deze uitvoeringsplannen.

Beoogd effect

Het beoogde effect van de uitvoeringsplannen is het realiseren van energiebesparing en verduurzaming van huizen en gebouwen in Helvoirt en Loyola. Helvoirt heeft de specifieke ambitie om 60% aardgas te besparen in 2030 (t.o.v. 2020). Dit is door de bewoners van Helvoirt zelf aangenomen in het Burgerakkoord. De wijk Loyola heeft geen specifieke besparingsambitie. Het einddoel is dat alle huizen en gebouwen in Helvoirt en Loyola in 2050 aardgasvrij zijn.

Argumenten

1.1 en 2.1 De uitvoeringsplannen zijn samen met bewoners opgesteld.

Het uitvoeringsplan voor Helvoirt is door coöperatie HOT opgesteld, in opdracht van de gemeente Vught. Het uitvoeringsplan voor Loyola is opgesteld in samenwerking met energiecoöperatie VET. Bewoners en ondernemers zijn betrokken bij deze plannen via onder andere het Burgerberaad G1000Helvoirt, wijkbijeenkomsten, een webinar, werkgroepen en persoonlijke gesprekken (zie paragraaf participatie).

1.2 en 2.2 De uitvoeringsplannen worden door de bewoners uitgevoerd.

De energiecoöperaties HOT en VET gaan de uitvoeringsplannen samen met bewoners uitvoeren in opdracht van de gemeente Vught. Alle inzet om bewoners te betrekken bij het opstellen van de uitvoeringsplannen heeft ertoe geleid dat er zowel in Helvoirt als in Loyola een werkgroep van bewoners is opgericht. In Helvoirt is vanuit de Werkgroep aardgasvrij Helvoirt het afgelopen jaar als experiment al gestart met het actief benaderen van medebewoners en het geven van persoonlijke energieadviezen. In Loyola gaat de werkgroep een rol oppakken in het activeren van medebewoners. Het project in Loyola is als één van de tien landelijke pilots geselecteerd door de Participatie Coalitie Aardgasvrij (een samenwerking van vijf landelijke organisaties: HIER opgewekt, Buurkracht, de Natuur en Milieufederaties, LSA-bewoners en Energie Samen) die de bewoners hierbij gaat begeleiden.

Beide uitvoeringsplannen zijn van, voor en door de bewoners. Dat is bijzonder als we kijken naar andere gemeenten en hiermee kunnen Helvoirt en Loyola een voorbeeld zijn voor andere wijken in Vught en voor buurgemeenten. De uitvoeringsplannen geven invulling aan de wens uit het coalitieakkoord om voorrang te geven aan activiteiten die we samen met inwoners en bedrijven kunnen ondernemen en aan projecten waarbij het gemeentelijk beleid een showcase of een hefboom kan zijn voor particuliere initiatieven (Coalitieakkoord, p. 14).

1.3 en 2.3 De uitvoeringsplannen sluiten aan op vastgestelde beleidsdoelen.

Beide uitvoeringsplannen volgen de oplossingsrichtingen die eerder in de Transitievisie warmte zijn vastgesteld (december 2021). Voor Helvoirt is dit: overstappen op een hybride warmteoplossing, maar all-electric waar het echt kan. En een resterende gasvraag op termijn duurzaam invullen. Voor een aantal buurten van Loyola geldt hetzelfde. Zowel in Helvoirt als in deze buurten van Loyola ligt de nadruk op hybride als tussenstap naar volledig aardgasvrij. Voor

andere buurten van Loyola wordt de mogelijkheid voor een warmtenet verder verkend en periodiek herijkt. Indien een warmtenet niet haalbaar blijkt in deze buurten, gaan we uit van een all-electric warmteoplossing. Wel houden we technologische ontwikkelingen omtrent andere warmteoplossingen in de gaten.

Met het uitvoeringsplan aardgasvrij Helvoirt wordt invulling gegeven aan twee aangenomen voorstellen uit het Burgerakkoord Duurzaam Helvoirt om 60% aardgas te besparen in 2030 (t.o.v. 2020). De raad heeft vooraf aan het Burgerberaad commitment afgegeven om (onderdelen van) het Burgerakkoord op te nemen in beleid.

De uitvoeringsplannen geven invulling aan het doel om voor elke wijk in de gemeente Vught een uitvoeringsplan aardgasvrij op te stellen voor 2030 (de nota Energie en Klimaat). De uitvoering van deze plannen draagt bij aan het behalen van de andere doelstellingen uit de nota: 20% aardgasvrij in 2030 en 11% energiebesparing in 2030. Daarnaast sluiten ze aan op de ambitie uit het coalitieakkoord en de wens van de raad (motie Versnellen uitvoeringsprogramma 14 juli 2022) om de energietransitie te versnellen.

1.4 en 2.4 De plannen zijn effectief om de warmtetransitie te realiseren.

We hebben tot nu toe ervaren dat de warmtetransitie vooral een sociale transitie is, waarbij het betrekken, activeren en helpen van mensen essentieel is. Uit jarenlange ervaring van HOT en VET, met acties om bewoners en bedrijven te helpen met verduurzaming, is geleerd dat nu vooral een persoonlijke aanpak nodig is: bewoners helpen medebewoners.

Uit onderzoek (TNO¹ en Programma Sociale innovatie in Energie²) en uit eigen ervaring (van energiecoöperaties en gemeente) blijkt dat persoonlijk contact, maatwerk advies en een vertrouwd gezicht belangrijke sleutels zijn om met mensen in contact te komen en mensen in beweging te krijgen om hun woning of onderneming te verduurzamen.

Om effectief te blijven, kiezen we voor een stapsgewijze aanpak om experimenten uit te voeren, te evalueren en daar stapsgewijs van te leren (in Helvoirt is dat de Lean Startup methode). Zo leidt opgedane ervaring tot tijdige bijstelling van het plan.

Door de opdracht voor de uitvoering bij HOT en VET onder te brengen, nemen bewoners meer verantwoordelijkheid voor de warmtetransitie en is deze echt van, voor en door bewoners. Voor de uitvoering zijn structureel financiële en personele middelen nodig. Daar omheen is veel vrijwilligersinzet gepland en de persoonlijke aanpak draagt bij aan het animo onder dorpsgenoten om concrete stappen te zetten.

1.5 en 2.5 De plannen maken de warmtetransitie voor bewoners en ondernemers haalbaarder.

Beide plannen focussen vooral op de aanpak hoe we (veel) meer mensen in beweging krijgen om op “natuurlijke” momenten hun woning of bedrijfspand te verduurzamen en minder aardgas te gebruiken. In Helvoirt is het verzorgen van persoonlijk energieadvies, de begeleiding naar haalbare en betaalbare oplossingen en collectieve inkoop onderdeel van de aanpak. In Loyola is dit een combinatie van een persoonlijk digitaal advies, een energieadviseur en collectieve inkoopacties. Iedere bewoner of ondernemer kan in een zelfgekozen tempo aardgas besparen en op termijn van het aardgas af gaan.

Daarnaast spreken we de voorkeur uit voor hybride warmtepompen als tussenstap. Daarmee belasten we het elektriciteitsnet minder dan wanneer er direct wordt ingezet op volledig elektrische warmtepompen. Zo kunnen meer mensen aardgas besparen alvorens tegen beperkingen van het elektriciteitsnet aan te lopen. Omdat de overgang van aardgas naar een duurzame warmtevoorziening leidt tot een hogere elektriciteitsvraag en een zwaardere (en andere) belasting van het elektriciteitsnet is zorgvuldige afstemming met Enexis van groot belang om de

versnelling die we beogen in lijn te laten lopen met de technische beperkingen en mogelijkheden van het elektriciteitsnet. Afstemming met Enexis is een belangrijk onderdeel van de monitoringafspraken.

Kanttekeningen

1.1 en 2.1 Ondanks veel steunmaatregelen blijft er een eigen investering nodig van woning- en gebouweigenaren voor verduurzaming en de overstap naar warmtepompen/ alternatieve warmteoplossingen.

Er zijn verschillende financiële steunmaatregelen vanuit het Rijk en ook vanuit de gemeente Vught om het nemen van verduurzamingsmaatregelen betaalbaarder te maken. Er zijn echter in veel woningen en gebouwen (financieel) ingrijpende maatregelen nodig om deze transitiegereed te maken. Dat vraagt een investering van woning- en gebouweigenaren. We zetten daarom in op het nemen van grote verduurzamingsmaatregelen op natuurlijke momenten zoals een verhuizing of verbouwing. We hebben deze mogelijkheid omdat woning- en gebouweigenaren tot 2050 de tijd hebben om maatregelen richting aardgasvrij te nemen. Daarnaast heeft de gemeente Vught sinds januari 2024 de Stimuleringsregeling Duurzaamheid waarbij inwoners tegen een relatief laag rentepercentage een lening kunnen krijgen om hun woning of bedrijfspand te verduurzamen.

1.2 en 2.2 Als de elektrificatie van de warmtevoorziening in Helvoirt en/ of Loyola vooruitloopt op de door Enexis uit te voeren netverzwaringen, kan dat leiden tot capaciteitsproblemen op het elektriciteitsnet.

De gemeente Vught kiest er niet voor om (in een deelgebied) eerder dan 2050 aardgasvrij te zijn. Dit betekent dat Enexis in hun planning uitgaat van autonome groei van de elektrificatie van de warmtevoorziening in Helvoirt en Loyola. Als de elektrificatie in deze gebieden sneller gaat dan waar Enexis vanuit gaat, kan dit leiden tot netcongestie³. Het huidige elektriciteitsnet is namelijk niet ingericht op de grotere belasting door het toenemende gebruik van elektrische energie ten gevolge van de energietransitie. Dit proberen we zo veel mogelijk te ondervangen door monitoring van de maatregelen, door regelmatig af te stemmen met Enexis en door in eerste instantie op hybride warmtepompen in te zetten.

1.3 en 2.3 Beschikbaarheid van Rijksmiddelen voor de uitvoering in 2026 en verder is nog onzeker

De uitvoering van deze twee uitvoeringsplannen is meerjarig. Voor 2024 en 2025 is er dekking door de inzet van Rijksmiddelen. Voor 2026 en verder komen er naar alle waarschijnlijkheid ook middelen vanuit het Rijk ter beschikking, alleen is dit nog niet bevestigd door het Rijk. Indien er voor 2026 en verder geen dekking aanwezig is, kan het zijn dat er een verzoek bij de raad volgt voor extra middelen om ook vanaf 2026 de twee uitvoeringplannen verder uit te voeren.

Participatie

Er is input van veel betrokkenen verzameld. Van bewoners en ondernemers uit de buurt en van belanghebbende organisaties (zoals Enexis en Woonveste). Ook zijn er professionals voor kennis en onderzoek ingehuurd. Zie hiervoor hoofdstuk 3 in beide uitvoeringsplannen (bijlage 1 en 2).

In Helvoirt is het hele dorp uitgenodigd om deel te nemen aan het Burgerberaad G1000Helvoirt. Dit is met ruim honderd deelnemers gestart en heeft voor dit uitvoeringsplan twee concrete resultaten opgeleverd. Allereerst draagvlak voor een ambitieuze besparingsdoelstelling en daarnaast een Werkgroep aardgasvrij Helvoirt met acht bewoners die samen met HOT (en onder de vleugels van bewonersinitiatief Schoon Helvoirt) aan de slag willen gaan met deze doelstelling.

Aanvullend hierop voerde HOT ook persoonlijke gesprekken met circa vijftien Helvoirtse ondernemers. Ook is er contact geweest met het Energiecollectief Vught (ECV).

In de wijk Loyola werden er zes bewonersavonden en een webinar georganiseerd. Ook werd er een bijeenkomst georganiseerd om de resultaten van een haalbaarheidsonderzoek naar een warmte- en koudenet in de wijk te bespreken. Hier kwamen meer dan honderd wijkbewoners op af. Verder kreeg een deel van de bewoners een inlogcode voor een gratis digitaal energieadvies en werden er vijftig persoonlijke energieadviezen aangeboden. We stemden tussentijds af met een klankbordgroep van bewoners en later met een werkgroep voor energiebesparing. Deze werkgroep wil samen met VET en de gemeente een rol pakken in de uitvoering van de warmtetransitie in de wijk Loyola. Aanvullend zijn er gesprekken gevoerd met eigenaren van overige gebouwen en is er contact geweest met het ECV. Zij gaven aan geen leden te hebben in de wijk.

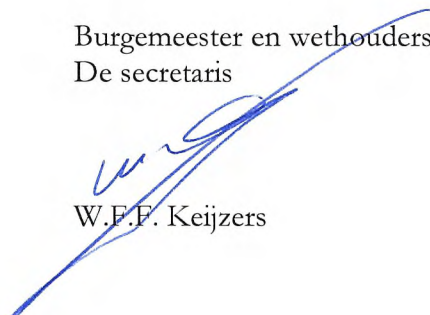
Financiën

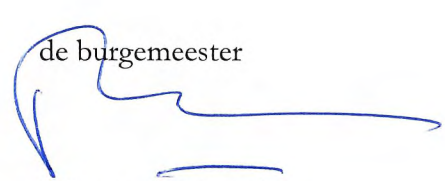
Voor de uitvoering van de twee uitvoeringsplannen Helvoirt en Loyola is in 2024 totaal € 107.500 nodig en in 2025 totaal € 205.000. Ter dekking voor deze kosten zetten we zowel in 2024 als in 2025 de CDOKE-middelen van het Rijk in. Deze middelen zijn reeds opgenomen in de vastgestelde Programmabegroting 2024.

Communicatie

De beide uitvoeringsplannen aardgasvrij worden vertaald naar een infographic waarin op een begrijpelijke manier uitgelegd wordt wat deze uitvoeringsplannen concreet voor bewoners betekenen en wat we concreet gaan doen in het dorp en de wijk. Deze infographics publiceren we in de lokale media, op de sociale media en op wijnvught.nl. Daarnaast komt het uitvoeringsplan zelf ook beschikbaar op wijnvught.nl.

Burgemeester en wethouders van Vught,
De secretaris

W.F.F. Keijzers

de burgemeester

R.J. van de Mortel

Openbare bijlage(n):

1. Uitvoeringsplan aardgasvrij Helvoirt
2. Uitvoeringsplan aardgasvrij Loyola
3. Haalbaarheidsonderzoek warmte- en koudenet Loyola